

PASSIES -

15. Cel
16. Eenzaamheid
17. Stilte
18. Onrust
19. Eenvoud
20. Passies +
21. Passies -



25. O Liefde, waaraan iedere liefde
haar naamt ontleent,
ook de lichamelijke,
en zelfs de ontaarde liefde,
Heilige en heiligmakende Liefde,
zuiver en zuiverend,
levenschenkend leven,
open voor ons uw heilig lied,
ontsluier het mysterie van uw kus,
en de diepe zin van uw gefluister,
waarmee Ge in het hart van uw zonen
betoverend zingt over uw kracht
en het zalig genieten van U.



Leer ons uw geheime wenken verstaan, waardoor U zich bekend maakt aan Uw vertrouwelingen, aan hen die U eerst zuivert van onreinheden, opdat ze de ontvankelijkheid voor U verwerven. Samenwonen met onzuivere begeerten en genoegens acht U beneden uw waardigheid en dat bent U ook aan niemand verschuldigd, want U bent van omhoog en U trekt mee naar boven. Maar zij zijn allen van beneden.

Leer ons dat oord binnegaan, waar die bewonderenswaardige Woontent staat, en doordringen tot aan het verblijf van God, met een stem die de klank heeft van iemand, die aan een feestmaal deelneemt onder gejubel en lofprijzing. Leer ons binnegaan in die toestand van de geest, waarin de tafelgenoot, - of liever hij die van tafel opstaat met nog grotere honger - uitroept: "Dat Hij mij kusse met een kus van zijn mond".

(uit: UITEENZETTING VAN WILLEM VAN ST. THIERRY OVER HET HOOGLIED)

Johannes Cassianus – uit het VIERDE GESPREK. VAN ABT DANIËL

De begeerte van het vlees en van de geest

10. HET WOORD "VLEES" WORDT IN MEER DAN ÉÉN BETEKENIS GEBRUIKT

1. Het woord "vlees" lezen wij in de H.Schrift in verschillende betekennissen, want soms duidt het de gehele mens aan, dat wil zeggen die bestaat uit lichaam en ziel, bijvoorbeeld: het woord is vlees geworden (Joh.1,14); alle vlees zal Gods heil aanschouwen (Lc. 3,6). Soms betekent het de zondaars en vleselijk gezinde mensen, bijvoorbeeld: Mijn geest zal niet voor altijd bij de mensen blijven, omdat zij bedorven zijn en enkel vlees (Gen. 6,3).

2. Het wordt ook wel eens gebruikt voor de zonde zelf: Gij echter zijt niet in het vlees maar in de geest (Rom. 8,9). En elders: Vlees en bloed kunnen geen deel hebben aan het Koninkrijk Gods, waarop onmiddellijk volgt: en het bederf heeft geen deel aan de onbederfelijkheid (1Kor.15,50). Soms wordt het woord vlees gebruikt voor de afstammelingen van één vader en voor bloedverwanten: Zie, wij zijn uw vlees en bloed (2Sam. 5,1); en de Apostel zegt: om mijn vlees tot naijver op te wekken en sommigen van hen te redden (Rom.11,14).

3. Wij moeten dus nagaan volgens welke van deze vier betekenissen het woord "vlees" hier wordt gebruikt. Nu is het duidelijk dat de eerste betekenis gelijk in de teksten: Het woord is vlees geworden, en: Alle vlees zal het heil zien van onze God, hier volstrekt onmogelijk is, en eveneens de tweede betekenis, gelijk die voorkomt in de teksten: Mijn geest zal niet voor altijd bij de mensen blijven, omdat zij bedorven zijn en enkel vlees. Want hier is eenvoudigweg sprake van de zondaars, hetgeen niet het geval is in de tekst van de Apostel: Hij spreekt hier immers niet van substantiële dingen maar van strevingen die in één en dezelfde mens, hetzij gelijktijdig, hetzij na elkaar, met een zekere wisseling en verandering van de tijden strijd voeren.

11. WÁT OP DEZE PLAATS DOOR DE APOSTEL VLEES GENOEMD WORDT; EN WAT DE BEGEERTE VAN HET VLEES IS

1. Het vlees begeert tegen de geest en de geest tegen het vlees (Gal. 5,17). Op deze plaats moeten wij onder "vlees" niet verstaan de mens, de zelfstandigheid van mens, maar de wil van het vlees en de slechte verlangens; zoals wij ook "geest" niet moeten nemen als een of andere op zichzelf staande realiteit, doch in de zin van de goede en geestelijke verlangens van de ziel. Deze betekenis heeft de zalige Apostel ook zelf in wat voorafgaat duidelijk uitgedrukt: Ik bedoel dit: leef naar de geest, dan zult gij de verlangens van het vlees niet inwilligen; want het vlees begeert tegen de geest en de geest tegen het vlees; zij staan vijandig tegenover elkaar, zodat gij niet doet al wat gij wilt (Gal. 5,16-17).

2. Daar deze beide verlangens, van het vlees en van de geest, in één en dezelfde mens aanwezig zijn, woedt er dagelijks in ons een inwendige oorlog, doordat de begeerte van het vlees, die zich onstuimig op het kwade werpt, behagen scheidt in de genoegens van de rust hier op aarde; waartegen van de andere kant de begeerte van de geest zich verzet en verlangt zó volledig in de ijver voor het geestelijke op te gaan, dat zij zelfs de noodzakelijke

behoefden van het vlees wenst uit te sluiten; zózeer begeert zij voortdurend met dat geestelijke bezig te zijn, dat zij zou wensen geen enkele zorg te besteden aan de zwakheid van het lichaam. Het vlees vindt genoeg in weelde en wellust, de geest legt zich zelfs bij de natuurlijke verlangens niet neer.

3. Het vlees begeert tot verzadiging toe te slapen en te eten, de geest doet zich aan waken en vasten tegoed, zo zelfs dat hij niet eens voor de noodzakelijke behoeften van het leven slaap en spijs wil toestaan. Het vlees begeert overvloed van alle goederen, de geest neemt nog geen vrede met het dagelijkse, bescheiden broodje. Door baden zoekt het vlees een stralend uiterlijk en het verlangt dagelijks door een schare van vleiers te worden omringd, de geest verheugt zich in de ruigte van het vuil en de eenzaamheid van de ontoegankelijke woestijn en hij schuwt de aanwezigheid van iedere sterveling. Het vlees wordt gekoesterd door de eer en de lof der mensen, de geest roemt op het hem aangedane onrecht en de vervolging.

12. WÁT ONZE WIL IS DIE TUSSEN DE BEGEERTEN VAN HET VLEES EN VAN DE GEEST WORDT GEPLAATST

1. Tussen deze beide begeerten nu staat de wil van de ziel in een midden dat nog erger is. Noch vindt hij genoeg in de schanddaden van het kwaad, noch aanvaardt hij de pijnen van de deugd; hij zoekt zich van de vleselijke hartstochten te onthouden doch wil daarbij volstrekt niet het noodzakelijke lijden verduren zonder hetwelk men de verlangens van de geest niet kan bezitten; zonder zijn vlees te kastijden verlangt hij de kuisheid te verwerven, zonder de last van het waken de zuiverheid van hart te verkrijgen, met behoud van de rust van het vlees over te vloeien van geestelijke deugden, zonder de bitterheid van enige smaad de genade van het geduld te bezitten, de nederigheid van Christus te beoefenen zonder verlies van de wereldse eer, naar de eenvoud van de dienst van God te streven samen met de wereldse eerezucht, Christus te dienen met de lof en de gunst van de mensen, de strikte waarheid te spreken zonder iemand ook maar het minst te stoten: kortom hij wil zó de toekomstige goederen verwerven dat hij de tegenwoordige niet verliest.

2. Deze wil zou ons nooit tot de ware volmaaktheid doen komen. Hij zou ons tot een zeer ernstige lauwheid brengen, ons maken als hen die in de Apokalyps door het verwijt van de Heer worden gestriemd: Ik ken uw werken: gij zijt noch koud noch warm. Waart gij maar koud of warm. Nu echter zijt gij lauw en ik sta op het punt u uit te spuwen uit mijn mond (Op. 3,15-16). Zo zou het ons vergaan als van de andere kant niet die telkens in ons rijzende oorlog de staat van uiterste lauwheid zou verbreken. Want inderdaad, zodra wij in dienst van deze onze wil ons wat aan de verslapping willen overgeven komen terstond de steken van het vlees en verwonden ons door hun ondeugden en hartstochten: zij laten ons aldus niet blijven in die staat van zuiverheid waarin wij behagen hebben, en trekken ons naar de koude, doornige weg der lusten, waarvoor wij huiveren.

3. Trachten wij een andere keer, ontstoken in vurigheid van geest en besloten de werken van het vlees uit te roeien, onszelf zonder enig ontzag voor de menselijke zwakheid uit hoogmoed volkomen te geven aan een overdreven deugdbeoefening, dan komt de zwakheid van het vlees tussenbeide om ons van die laakbare overdrijving van de geest terug te roepen en af te houden. En zo geschiedt het dat door deze afwisselende onderlinge strijd van de

beide begeerten de wil van de ziel, die noch zich volkomen aan de vleselijke begeerten wil geven noch zich voor de werken der deugden uitsloven, door een juiste matiging wordt geleid: de onderlinge strijd maakt die gevaarlijke wil onmogelijk en brengt bij wijze van spreken in de weegschaal van ons lichaam een zeker evenwicht, dat de twee kanten van geest en vlees nauwkeurig gescheiden houdt en noch rechts aan de in vuur ontstoken geest, noch links aan het door ondeugd geprikkelde vlees toestaat de weegschaal te doen doorslaan. Deze strijd die zich dagelijks opnieuw tot ons nut in ons afspeelt, heeft tot gelukkig gevolg dat wij gedwongen worden tot dat vierde te komen dat wij niet willen: dat wij namelijk de zuiverheid van hart niet in ledigheid en zorgeloosheid, doch door een voortdurend zwoegen en sloven van de geest verwerven; dat wij de kuisheid van het vlees bewaren door streng vasten, door honger, dorst en waakzaamheid; dat wij door lezing, waken, voortdurend gebed en harde eenzaamheid ons hart zijn gerichtheid geven; dat wij het geduld behouden door oefening in de beproeving; dat wij onder de laster en verzaagd van versmadingen onze Schepper dienen; dat wij de waarheid doen gelden zo nodig ondanks de ongenade en vijandschap van deze wereld. Doordat wij in deze strijd, die zich in ons lichaam afspeelt, aan die slapheid en zorgeloosheid worden ontruk en gedreven tot die inspanning die wij niet willen en tot de ijver voor de deugd, blijft het evenwicht voortreffelijk behouden.

5. Het vuur van de geest aan de ene kant, de ijzige koude van het vlees aan de andere kant, houden onze lauwe wil op een goed geregelde temperatuur. De begeerte van geest laat niet toe dat de ziel tot ongebreidelde ondeugd vervalt en de zwakheid van het vlees gedooft op haar beurt niet dat de geest zich verheft tot onredelijke verlangens naar deugd, zodat enerzijds zich geen haarden van allerlei kwaad kunnen ontwikkelen en anderzijds de hoogmoed, onze hoofdkwaal, niet opkomt en ons nog erger verwondt met het wapen van de trots. Maar het juiste evenwicht dat volgt op deze strijd, zal tussen de beide uitersten de gezonde en gematigde weg ontsluiten van de deugden, de soldaat van Christus lerend steeds de koninklijke weg te gaan.

O amor,
 a quo
 omnis amor cognominatur,
 etiam carnalis
 ac degener,
 amor sancte et sanctificans,
 caste et castificans,
 et uita uiuificans,
 aperi nobis
 sanctum canticum tuum;
 reuela
 osculi tui mysterium
 uenasque susurri tui,
 quibus
 uirtutem tuam
 et suauitatis tuae delicias
 incantas
 cordibus filiorum tuorum.

Doce nos
 occultos nutus tuos,
 quibus te
 participibus tuis
 insinuas;
 quos,
 ut tui mereantur esse capaces,
 primo emundas a sordibus earum rerum,
 cum quarum concupiscentia uel delectatione
 tu habitare
 non dignaris
 nec debes;
 cum tu
 desursum sis
 et sursum
 trahas,
 illa uero omnia
 deorsum.

Doce nos
 ingredi
 in locum illum
 tabernaculi admirabilis
 usque ad domum Dei,
 in uoce
 exultationis
 et confessionis
 soni epulantis;
 in eum mentis statum,
 de quo processit

GEBED OM DE LIEFDE

22 (25). O Liefde,
 waaraan
 iedere liefde haar naam ontleent,
 ook de lichamelijke,
 en zelfs de ontaarde liefde,
 heilige en heiligmakende Liefde,
 zuiver en zuiverend,
 levenschenkend leven,
 open voor ons
 uw heilig lied,
 ontsluit
 het mysterie van uw kus,
 en de diepe zin van uw gefluister,
 waarmee Ge
 in het hart van uw zonen
 betoverend zingt
 over uw kracht
 en het zalig genieten van U.

Leer ons
 uw geheime wenken verstaan,
 waardoor U zich
 bekend maakt
 aan Uw vertrouwelingen,
 aan hen
 die U eerst zuivert van onreinheden,
 opdat ze de ontvankelijkheid voor U verwerven.
 Samenwonen
 met onzuivere begeerten en genoegens
 acht U beneden uw waardigheid
 en dat bent U ook aan niemand verschuldigd,
 want U bent
 van omhoog
 en U trekt mee
 naar boven.
 Maar zij zijn allen
 van beneden.

Leer ons
 dat oord
 binnengaan,
 waar die bewonderenswaardige Woontent staat,
 en doordringen tot aan het verblijf van God,
 met een stem die de klank heeft van iemand,
 die aan een feestmaal deelneemt
 onder gejubel
 en lofprijzing (Ps. 42,5 [LXX])
 Leer ons binnengaan in die toestand van de geest
 waarin
 de tafelgenoot,

hic sonus
epulantis,
uel potius
post epulas uehementius esurientis:

of liever hij
die van tafel opstaat met nog grotere honger,
uitroept:
Dat Hij mij kusse
met een kus van zijn mond.

Alle passies zijn goed.

De duivel kan gemakkelijk alle gedaanten aannemen om kwaad te doen. Toen, die nacht, maakten ze zo'n kabaal dat het leek of de hele plek stond te schudden. De vier muren van het gebouwtje werden door de demonen als het ware opengebroken, en ze leken erdoor naar binnen te komen. Ze waren van gedaante veranderd en verschenen nu als wilde beesten en reptielen. Meteen was de plek vol schijnbeelden van leeuwen, beren, luipaarden, stieren, slangen en adders, schorpioenen en wolven. En elk ervan bewoog zich op zijn eigen manier: de leeuw brulde als om aan te vallen, de stier leek met de horens te gaan stoten, de slang kronkelde dadelijk op hem af en de wolf wilde gaan springen. Het geheel was schrikbarend: de woestheid van al die schijngestalten bij elkaar en het geraas van hun geluiden. Antonius, hierdoor gegeseld en gestoken, voelde een nog heviger pijn in zijn lichaam. Maar zonder te trillen, ja, wakker van ziel, lag hij daar. Wel moest hij kreunen van de lichamelijke pijn, maar hij bleef nuchter in gedachten. Bijna spottend zei hij: 'Als jullie écht macht hadden, was het genoeg als één van jullie hier kwam. Maar nu de Heer jullie heeft ontkracht, proberen jullie mij schrik aan te jagen door je aantal. Maar het is een teken van zwakte dat jullie de vormen van redeloze beesten aannemen!'

Zo vatte hij moed en sprak opnieuw: 'Als jullie écht iets kunnen en macht hebben gekregen over mij, aarzel dan niet, maar val me aan! Maar als jullie niets kunnen, waarom dan al die vergeefse moeite? Ons zegel, onze schutsmuur is het geloof in onze Heer.'⁹

Nadat ze van alles tegen hem hadden geprobeerd knarsten ze met de tanden, want ze hielden eerder zichzelf voor de gek dan hem.

(#10) Ook toen vergat de Heer Antonius' strijd niet maar kwam hem te hulp. Antonius keek omhoog, zag het dak als het ware opengaan en een lichtstraal op zich neerkomen. Ineens waren de Athanasius van Alexandrië, Verleidingen in de woestijn, het leven van de heilige Antonius de Grote, vertaald en toegelicht door Vincent Hunink, Athenaeum - Polak & Van Gennep, Amsterdam 2002; tweede, elektronische versie 2005

www.vincenthunink.nl

[11 van 74]

demonen verdwenen: meteen was de pijn in zijn lichaam weg en was het huisje weer heel. Hij merkte dat hij hulp ontving en herademde, bevrijd van de pijn. 'Waar was U?' vroeg hij het hem verschenen

visioen. ‘Waarom bent U niet meteen verschenen om een eind te maken aan mijn pijnen?’

Toen bereikte hem een stem van boven: ‘Ik was er wel, Antonius, maar Ik wachtte om jouw gevecht te zien. Je hebt volgehouden en bent niet verslagen. Daarom zal Ik voortaan altijd je Helper zijn en zorgen dat je overal beroemd wordt.’

Zodra Antonius dit gehoord had, stond hij op en bad. Hij was nu heel sterk geworden: hij voelde dat hij veel meer kracht in zijn lichaam had dan daarvoor. Hij was toen bijna vijfendertig jaar oud. (#11) De volgende dag ging hij naar buiten met nog meer gedrevenheid voor een godvruchtig leven. Hij liep naar de eerder genoemde oude man en nodigde hem uit om bij hem in de woestijn te komen wonen. Maar die sloeg dat af vanwege zijn hoge leeftijd en omdat zoiets nog helemaal niet gangbaar was. Daarop trok Antonius zelf de bergen in.

Opnieuw zag de Vijand dat het hem ernst was en hij wilde hem dwarsbomen. Daarom liet hij het beeld van een grote zilveren schaal op de weg verschijnen. Maar Antonius had wel door dat het een truc was van de hater van het goede. Hij bleef staan en richtte het woord tot de schaal, waar hij de duivel in herkende. ‘Een schaal in de woestijn?’ zei hij scherp. ‘Dit is geen druk begane weg en er is geen spoor van voorbijgangers te zien. Als zo’n grote schaal was gevallen, had men het moeten merken. En de man die hem verloren had zou zijn omgedraaid om hem te gaan zoeken en had hem ook gevonden, want dit is een verlaten gebied. Het is een truc van de duivel! Nee, duivel, daar zul je mijn gedrevenheid niet mee fnuiken! Naar de verdoemenis met jou en dat ding hier!’

En terwijl Antonius dat zei verdween de schaal als rook voor het vuur.¹⁰

(#12) Een andere keer zag hij onderweg iets wat geen illusie was, maar echt goud dat op straat was gegooid. Misschien werd het hem getoond door de Vijand, misschien was het een hogere macht die de asceet liet oefenen en zo aan de duivel liet zien dat de man zelfs niet in echte rijkdom was geïnteresseerd. Antonius heeft zich hierover niet uitgesproken en wij weten het niet, maar wat hij zag was hoe dan ook goud. Hij verbaasde zich over de hoeveelheid, maar ging er vlug aan voorbij, als stapte hij over een vuur heen. Zonder zich om te draaien Athanasius van Alexandrië, Verleidingen in de woestijn,

het leven van de heilige Antonius de Grote,
vertaald en toegelicht door Vincent Hunink,
Athenaeum - Polak & Van Gennep, Amsterdam 2002;
tweede, elektronische versie 2005

www.vincenthunink.nl

[12 van 74]

zette hij er de vaart in, zozeer dat de precieze locatie nu onduidelijk is en niet meer is te vinden.

Almaar strenger in zijn voornemens trok hij de bergen in. Aan de overkant van de Nijl trof hij een verlaten fort, dat mettertijd vol reptielen was geraakt, en hier nam hij zijn intrek. De reptielen trokken onmiddellijk weg, alsof ze door iemand werden verjaagd.

Antonius barricadeerde de ingang, sloeg brood voor zes maanden in (dat is zo de gewoonte in Thebe; de broden blijven er soms wel een jaar goed) en beschikte binnen ook over water. Zo bleef hij op zijn eentje daar binnen in die kluis, als zat hij helemaal achterin een heiligdom, zonder er ooit uit te komen, zonder ooit een bezoeker te zien.

Lange tijd bracht hij aldus in ascese door. Slechts tweemaal per jaar nam hij broden in ontvangst, via een opening in het dak. (#13) Bekenden die hem kwamen opzoeken liet hij niet binnen, en zo brachten zij vaak dagen en nachten buiten door. Ze hoorden dan binnen een hoop lawaai alsof er een massa mensen was, en vreselijk geschreeuw en gekrijs: 'Weg van ons gebied! Wat moet jij in de woestijn? Je kunt niet tegen onze listen!'

Aanvankelijk dachten ze buiten dat het om mensen ging die met Antonius aan het vechten waren nadat zij via een trap naar hem waren afgedaald. Maar toen ze door een gat naar binnen tuurden, konden ze niemand zien. Toen bedachten ze dat het demonen moesten zijn, en ze werden bang en riepen Antonius. Die luisterde nu naar hen en trok zich niets van de demonen aan. Hij kwam vlak bij de deur staan en riep tegen de mensen dat ze weg moesten gaan en niet bang hoefden te zijn. Want de demonen, zo zei hij, vertonen zich alleen aan mensen met angst. 'Sla dus een kruis, ga heen en wees gerust. Laat die demonen zichzelf maar voor de gek houden!'

De mensen wapenden zich met het teken van het kruis en gingen weg. Antonius bleef achter, zonder enige schade op te lopen van de demonen, zonder zelfs maar moe te worden van de strijd. Want het toenemend aantal visioenen dat hem vergund werd en de zwakheid van zijn vijanden lieten hem op adem komen bij al zijn inspanningen en sterkten hem in zijn bezieling.

Zijn bekenden kwamen vaak langs in de verwachting dat ze hem dood zouden aantreffen, maar hoorden hem dan psalmzingen: 'Dat God zich verheffe en de vijanden uiteenstuiven, dat zij die Hem haten vluchten voor zijn aangezicht. Zoals rook verwaait, zo moeten ze verdwijnen. Zoals was smelt voor het aangezicht van de zon, zo zullen de zondaars vergaan voor het aangezicht van God' (Ps 67,2-3). En ook:

Athanasius van Alexandrië, Verleidingen in de woestijn,
het leven van de heilige Antonius de Grote,
vertaald en toegelicht door Vincent Hunink,
Athenaeum - Polak & Van Gennep, Amsterdam 2002;
tweede, elektronische versie 2005

www.vincenthunink.nl

[13 van 74]

'Alle stammen hebben me omsingeld en ik heb hen afgeweerd in de naam van de Heer' (Ps 117,10).

(#14) Een kleine twintig jaar bracht hij zo op zichzelf in ascese door. Naar buiten kwam hij nooit en hij werd maar zelden door anderen gezien. Maar veel mensen hadden het verlangen en de wil zijn ascese na te volgen, en er kwamen ook andere bekenden, die de deur insloegen en hem eruit probeerden te dringen. Zo trad Antonius na al die tijd naar buiten, als kwam hij uit een heiligdom, volledig ingewijd

en vervuld van God. Dat was de eerste keer dat hij uit het fort kwam en zich aan zijn bezoekers vertoonde.

Toen zij hem zagen, stonden ze verbaasd: zijn lichaam zag er nog hetzelfde uit. Het was niet dik geworden bij gebrek aan beweging, noch vermagerd door het vasten en de strijd met demonen. Het was nog zo als ze het hadden gekend voordat hij zich had teruggetrokken. En zijn ziel had nu een staat van reinheid bereikt: niet kleinmoedig van de zorgen, niet verslapt door genot, niet ten prooi aan joligheid of melancholie. Bij het zien van de menigte werd hij niet onrustig en het stemde hem evenmin verheugd dat hij door zovelen werd begroet. Hij was geheel en al in balans, zoals iemand die zich laat leiden door zijn intellect en zich in zijn natuurlijke toestand bevindt.

Door hem genas de Heer velen van de aanwezigen die aan lichamelijke ziekten leden. Ook gaf Hij Antonius de gave van het woord. Zo kon hij vele bedroefden troosten en bij ruziemakers weer vrede brengen, waarbij hij iedereen voorhield om niets in de wereld te stellen boven de liefde voor Christus. In gesprekken maakte hij vaak gewag van alle goeds dat gaat komen en van Gods liefde voor de mensen, van 'Hem Die Zijn eigen Zoon niet spaarde, maar Hem voor ons allen heeft overgeleverd' (Rom 8,32), en hij bracht velen tot de keuze voor het monastiek bestaan.

Sindsdien kwamen er ook in de bergen kluizen en werd de woestijn een stad van monniken, die hun bezittingen hadden achtergelaten en het hemelse bestaan weerspiegelden.

TOESPRAAK VAN ANTONIUS

16.b. 'De Schrift is voldoende om uit te leren, maar het is ook goed dat wij elkaar bemoedigen in het geloof en door middel van woorden sterken. Dus als jullie, mijn zoons, iets weten, kom dan bij je vader en vertel het me. En ik zal op mijn beurt, als jullie meerdere in leeftijd, alles wat ik weet en heb ervaren met jullie delen.

(#21) Onze strijd moet erop gericht zijn dat we ons niet door woede laten beheersen of door begeerte laten leiden. Want er staat geschreven: "De woede van een mens leidt niet tot gerechtigheid voor God" (Jak 1,20) en "de begeerte, eenmaal bevrucht, baart de zonde, en de zonde, eenmaal volgroeid, baart de dood" (Jak 1,15). Laten wij dus zo leven, nuchter en veilig, en naar het woord van de Schrift "ons hart goed bewaken en behoeden" (Spr 4,23). Want we hebben geduchte, doortrapte vijanden, de boze demonen. En tegen hen "is onze strijd", zoals de apostel zegt, "niet tegen vlees en bloed, maar tegen de heerschappijen, tegen de machten, tegen de beheersers van het duister van deze wereld, tegen de geesten van het kwaad in de hemelse regionen" (Ef 6,12). Groot is hun aantal in de lucht die ons omgeeft en ze zijn niet ver van ons af, en groot zijn hun onderlinge verschillen. Over hun natuur en die verschillen is nog veel te zeggen, maar zo'n betoog is meer iets voor anderen die groter zijn dan wij. Waar het voor ons nu echt om gaat, wat we dringend moeten weten, is wat voor list en lagen ze tegen ons gebruiken.

(#23) Wanneer de demonen dus zien hoe alle christenen, speciaal de monniken, graag werken en voortgang boeken, gaan ze hen eerst belagen en beproeven met obstakels op hun weg. Die obstakels zijn de onreine gedachten. Maar wij moeten voor hun ingevingen niet bang zijn, want door gebed, vasten en geloof in de Heer vallen ze dadelijk weg. En toch, al zijn ze weggevallen, ze houden niet op maar komen listig en slinks weer opzetten.

Als ze de ziel dan niet openlijk hebben kunnen bedriegen via onrein genot, vallen ze weer op een andere manier aan. Dan vormen ze bedrieglijke verschijningen, in een poging ons angst aan te jagen: ze veranderen van gedaante en worden als vrouwen, wilde dieren, slangen, reuzen of een massa soldaten. Maar ook zo hoeven we hun verschijningen niet te vrezen, want ze zijn niets en ze lossen snel op wanneer je je ommuurt met geloof en het teken van het kruis.

24. Jawel, ze verschijnen, maar ze verdwijnen ook meteen weer. Niemand onder de gelovigen krenken ze ook maar een haar en de weerschijn van het vuur waarin ze zelf terecht zullen komen nemen ze weer met zich mee. En zo hoeven we ze zelfs op die manier niet te vrezen. Want door de genade van de Heer leidt alles wat ze ondernemen tot niets.

(#25) Maar ze zijn verraderlijk en kunnen zich in van alles veranderen, allerlei gedaanten aannemen. Vaak doen ze of ze psalmen zingen, zonder zich te laten zien, of zeggen ze passages uit de Schrift op. En soms, wanneer we aan het lezen zijn, werken ze als een echo en herhalen direct meermalen wat ze ons hoorden voorlezen. Vaak ook maken ze ons 's nachts wakker voor onze gebeden. En dit doen ze onafgebroken, waardoor ze ons zelfs voor de slaap haast geen tijd laten.

Het komt ook voor dat ze de gedaante van monniken aannemen en zogenaamd als vrome mannen spreken. Door die uiterlijke gelijkenis willen ze mensen als wij van het rechte pad afbrengen, om vervolgens hun eventuele slachtoffers mee te sleuren waarheen ze maar willen. We moeten geen aandacht aan hen besteden, al maken ze ons wakker om te bidden, al fluisteren ze ons in helemaal niet meer te eten, al doen ze of ze ons bekritisieren en beschuldigen van dingen die ze ooit van ons te weten zijn gekomen.

(#42) Wanneer de duivel dus zelf toegeeft dat hij niets kan, dan moeten we hem volledig verachten, en zijn demonen erbij! We zagen wat voor boze streken de vijand samen met zijn honden uithaalt, maar nu we weten hoe zwak ze zijn, kunnen wij ze verachten! Zo mogen we dus niet terneergeslagen zijn. We moeten niet denken aan wat onze ziel kan verzwakken en onszelf niet bang maken door te zeggen: "Als er maar geen demon komt die me vloert! Als hij me maar niet oppakt en omlaag gooit, of plotseling bij me staat en me

in verwarring brengt!"

Aan dat soort dingen moeten we totaal niet denken, en ook niet verdrietig zijn en geloven dat we te gronde gaan. Laten we liever goede moed hebben, blij zijn en geloven dat we gered worden! Bedenk in je ziel dat de Heer met ons is, Hij Die de demonen heeft gekeerd en ontkracht. Besef het goed en houd het altijd voor ogen: als de Heer met ons is, staan de vijanden machteloos.

Wanneer de vijanden komen, worden zij zoals ze ons aantreffen.

Op de gedachten die ze in ons aantreffen stemmen ze hun verschijningen af. Dus treffen ze ons zwak en verward aan, dan worden ze dadelijk als rovers die een onbewaakte plek vinden: ze vallen aan, en door wat wij ervan denken doen ze er nog een schepje bovenop. Zien ze dat we bang en zwak zijn, dan maken ze die zwakte nog veel groter met hun verschijningen en dreigementen, waardoor de arme ziel vervolgens wordt gepijnigd. Maar treffen ze ons aan in de vreugde van de Heer, met de gedachten bij alle goeds dat gaat komen, met de zaak van de Heer voor ogen, in het besef dat alles in de hand van de Heer is, dat een demon tegen een christen niets vermag en helemaal geen macht heeft tegen wie dan ook, ja, als ze zien dat de ziel door dat soort gedachten is beveiligd, dan druipen ze beschaamd af. Zo trof de vijand Job volledig afgeschermd aan en ging weer heen. Maar Judas, die hij zonder dat soort bescherming aantrof, maakte hij tot zijn gevangene.

Als we de vijand dus willen verachten, moeten we altijd denken om de zaak van de Heer en moet de ziel zich in de hoop verheugen. Dan zullen we zien dat de spelletjes van de demonen opgaan in rook, dat zijzelf op de vlucht slaan in plaats van ons vervolgen. Want ze zijn, zoals ik al zei, bijzonder laf, omdat ze ieder moment het vuur verwachten dat voor hen is aangelegd.

we van slechtheid van de ziel.

De zaak is dus helemaal niet ingewikkeld: als we zo blijven als we gemaakt zijn, leven we in de deugd, maar als we verkeerde gedachten hebben, worden we beoordeeld als slechte mensen. Als we die deugd nu ergens van buitenaf moesten halen, dan zag het er werkelijk lastig uit. Maar nu zit die in onszelf! Laten we dus goed oppassen voor onreine gedachten en onze ziel bewaren voor de Heer, als was ze ons als onderpand gegeven. Dan herkent Hij Zijn werk, de ziel, nog precies zoals Hij haar heeft gemaakt.

Athanasius van Alexandrië, Verleidingen in de woestijn,
het leven van de heilige Antonius de Grote,
vertaald en toegelicht door Vincent Hunink,
Athenaeum - Polak & Van Gennep, Amsterdam 2002; tweede, elektronische versie 2005

